

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Dodatek historyczny IPN

Nasz Dziennik 6/2008 (13)

Po Zagładzie – Rzeszów 1945

Wpiszcie się pamięć w kamienicy przy ul. Senyubasowa 12, gdzie została zamordowana 9-letnia Brzesława Mendel

Dzisiejszy dodatek poświęcamy w zasadzie jednej sprawie – staramy się wyjeździć wszystkie okoliczności oraz odtworzyć przebieg antyżydowskich zjawisk w Rzeszowie w czerwcu 1945 roku. Kluczem do wyjaśnienia tych wydarzeń jest zabójstwo 9-letniej Polki. Odkrycie straszliwie zmazakowanego ciała dziecka w piwnicy domu zamieszkanego przez Żydów było przyczyną ekscesów, które niektórzy kwalifikują jako pogrom. Autor opisuje przebieg śledztwa w tej sprawie i próbuje odpowiedzieć na pytanie, kto zabił i jaki był udział w tych wydarzeniach MO, UB i NKWD.

**Dr Krzysztof Kaczmarek,
IPN Rzeszów**

Pogrom, którego nie było

Autor „Strachu” poświęcił wydarzeniom w Rzeszowie w czerwcu 1945 r. rozdział „Pogrom, którego nie było”. Tytuł przewrotny, gdyż Jan Tomasz Gross próbuje wykazać, że pogrom Żydów w Rzeszowie miał w istocie miejsce, podobnie jak w Krakowie czy Kielcach. Chyba tylko na tym przykładzie udowodnić tezę o rozprawianym pożarze antysemityzmu. Istnieje materiał źródłowy w sposób wybitnie tendencjonalny. Ignorując przy tym ustalenia innych badaczy, m.in. Krystyny Kersten, naczoła ona wydarzenia w Rzeszowie „próba wywołania zjawisk pogromowych, której mechanizmy uderzająco przypominają mechanizmy późniejszego pogromu kieleckiego”, konstatując, że do pogromu jednak nie doszło¹. Ponieważ rekonstrukcja wydarzeń sprzed 63 lat ma na celu zdziwienie się do powodzi o tym między laikami, szkoda rozpoczynając opisać w powojennej historii Polski.

Spółeczność żydowska w Rzeszowie w latach 1944-1945

Przed wybuchem wojny na terenie Rzeszowa mieszkało 14-15 tys. Żydów, co stanowiło ok. 35 proc. ogółu mieszkańców miasta. Holokaust przyniósł zniszczenie 700-800 osiedlonych Żydów. Stopniowo powołał oni do Rzeszowa. Już w sierpniu 1944 r. utworzył Komitet Żydowski, zajmujący się opieką pomocniczą, a wkrótce potem przystąpił do odbudowy nowej gminy wyznawczej. Od września 1944 r. tymczasowym zarządcą gminy kierował dr Abraham Trauer i Mojżesz Reich. Zarząd gminy w pełnym składzie wybrano 5 X 1944 roku. Przewodniczącym został Trauer, jego zastępcami – Reich i dr Szajm Mielnik. Okazywały się gminę pełnił do grudnia 1944 i 1945 r. dr Lech (Lech) Thon. W drugiej połowie grudnia wprowadzono do kadencji Izraela Uziela Metykalsky, którego kierował Michał Schreierman.

Zgodnie z okólnikiem Ministerstwa Administracji Publicznej Rządu Tymczasowego z 6 I 1945 r. w miejscach brzośkich Gmin Wyznawczych miały być powołane Żydowskie Zrzeszenia Religijne. W Rzeszowie zostało ono formalnie utworzone 26 marca. Na przewodniczącego wybrano wybrany został Mojżesz Reich, jego zastępcami ogłoszono Izraela Mela i Mechluma Neumark. W tym czasie, według danych starostwa, na terenie powiatu rzeszowskiego mieszkało 415 Żydów. W ogółie dwóch kolejnych miesięcy – do połowy maja – ich liczba zmalała do 317. Nie wiadomo, czy ta tendencja spadkowa utrzymała się i dla Żydów mieszkało w Rzeszowie miesiąc później, w czasie zjawisk.

W wyjątkach pochodzących z archiwum Rzeszowa, brzośkich to miało być jako jeden z etapów powojennej wypychi.

Czy dotyczy to s. 1

Pliki do pobrania

[Po Zagładzie - Rzeszów 1945 - „Nasz Dziennik”, 6/2008 \(13\) \(pdf, 449,26 KB\)](#)